

Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittäminen

Kansalaisjärjestöstrategian
toimeenpanosuunnitelma 2023–2027

Toimeenpanosuunnitelma

Kansalaisjärjestöstrategian toimeenpanosuunnitelma on strategian toimeenpanoa koordinoivan työryhmän [myöhemmin strategiatyöryhmän] asiakirja, joka valmistellaan yhdessä vastuuministeriöiden kanssa. Strategiatyöryhmä päivittää toimeenpanosuunnitelman tarpeen mukaan hankesuunnitelmien tarkentuessa ja toimenpiteiden edetessä kuluvalle hallituskaudella.

Perustiedot

Hanke	Valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöstrategiasta
Hankenumero	OM003:00/2025, OM140:00/2023
Asiakirjan tyyppi	Strategian toimeenpanosuunnitelma
Versio	3.0
Laatija	Mikko Lehtonen, Maria Wakeham-Hartonen
Luottamuksellisuus	Julkinen
Hyväksyjä (päivittäjä)	Strategiatyöryhmä
Hyväksytty (päivitetty)	31.1.2025, 10.4.2025
Jakelu, julkaisu	Hankesivu
Palaute	kansalaisjarjestostrategia.om@gov.fi

Versiohistoria

Versio	Hyväksytyy	Muutokset	Perustelut
0.1	23.8.2024 (käsitelty)	Ensimmäinen luonnos	Työryhmä antoi palautetta suunnitelmasta.
1.0	19.9.2024 (hyväksytyy)	Suunnitelmassa on otettu huomioon vastuuvalmistelijoiden tarkennukset.	Työryhmä antoi palautetta suunnitelmasta.
2.0	22.10.2024 (hyväksytyy)	Suunnitelman toimenpiteitä on muokattu ja tekstiä on yleisesti tarkistettu.	Työryhmä valmisteli suunnitelman julkaisua.
3.0	31.1.2025 (hyväksytyy) 10.4.2025 (julkaistu)	Suunnitelman rakennetta on muokattu yksinkertaisempaan muotoon ja toimenpiteitä on tarkistettu.	Työryhmä muokkasi suunnitelmaa toimenpiteiden etenemisen mukaisesti, mikä tarkistettiin vielä erikseen huhtikuussa.

Sisällys

1	Valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöstrategiasta	5
1.1	Perustiedot	5
1.2	Päämäärät ja tavoitteet	6
2	Strategian toimeenpano ja seuranta ja arviointi	8
2.1	Toimeenpano	8
2.2	Riskienhallinta	9
2.3	Seuranta ja arviointi.....	10
3	Strategian toimeenpanoon osallistuminen ja viestintä	11
4	Strategian toimenpiteet.....	13
	Verotus- ja valtionavustuskäytänteet	13
	1 Tuloverolain ja verokäytänteiden uudistaminen	13
	2 Valtionavustuslain uudistaminen	14
	3 Valtionavustuskäytänteiden uudistaminen	15
	Kansalaisyhteiskuntavision	15
	4 Kansalaisyhteiskuntavision muodostaminen	16
	Sääntely ja toimintatavat	16
	5 Sääntelyn ja toimintatapojen kehittäminen	17
	6 Yhdistyslain ja yhdistysrekisterin uudistaminen	17
	EU-rahoitus	18
	7 Rahoitusmahdollisuuksien tunnistaminen	19
	Vuorovaikutus kansalaisyhteiskunnan kanssa	19
	8 Avoin hallinto edistää yhteistyötä ja vuorovaikutusta	20
	9 Selvitys kuntien ja hyvinvointialueiden tuesta kansalaisjärjestöille.....	20
	Liite 1 Kansalaisjärjestöjen palaute strategiasta.....	21
	Liite 2 Toimeenpanoon yhteydessä olevia hankkeita ja ohjelmia.....	23

1 Valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöstrategiasta

1.1 Perustiedot

Valtioneuvoston periaatepäätös kansalaisjärjestöstrategiasta ja sen toimeenpanosuunnitelma perustuvat pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan 20.6.2023:

Keskeinen osa toimivaa demokratiaa on aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta. Hallitus valmistelee kansalaisjärjestöstrategian ja sen toimeenpanosuunnitelman. Strategian puitteissa kevennetään järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevaa ylimääräistä sääntelyä, selvitetään mahdollisuuksia kehittää kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa ja parannetaan hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta.¹

Valtioneuvosto hyväksyi 6.6.2024 valtioneuvoston periaatepäätöksen kansalaisjärjestöstrategiasta, joka linjaa, miten kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä kehitetään tulevalla hallituskaudella 2023–2027.² Strategia antaa ohjeita ja ohjaa asioiden valmistelua valtioneuvoston periaatepäätöksenä, joka on luonteeltaan poliittinen kannanotto.

Kansalaisjärjestöstrategian tarkoituksena on edistää kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa, kehittää kansalaisjärjestöjä koskevaa valtionavustustoimintaa ja purkaa kansalaisjärjestöjä kuormittavaa byrokratiaa. Koska kansalaisjärjestötoiminta ja kansalaisjärjestöjen toimintaympäristö muuttuvat, kansalaisjärjestöillä on tarve kehittää toimintaansa, lisätä yhteistyötään ja uudistaa rakenteitaan. Tätä seurataan myös

¹ Vahva ja välittävä Suomi

² Kansalaisjärjestöstrategia linjaa kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämistä

yleishyödyllisten yhteisöjen rahoituksen ja toiminnan kehittämisen parlamentarisessa neuvottelukunnassa.³

Kansalaisjärjestöstrategia julkaistiin kolmella kielellä oikeusministeriön julkaisusarjassa ja Valtioneuvoston yhteisessä julkaisuarkistossa Valtossa.

Kansalaisjärjestöstrategia 2023–2027: Periaatepäätös kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämisestä (2024:20)

Strategin för civilsamhällesorganisationer 2023–2027: Statsrådets principbeslut om utvecklandet av civilsamhällesorganisationernas verksamhetsbetingelser (2024:21)

CSO Strategy 2023–2027: Government resolution on the development of civic space (2024:22)

Suomenkielisen periaatepäätöksen liitteenä on strategiaa täydentävä taustamuistio, jossa kuvataan myös strategian valmistelua. Taustamuistio on saatavissa myös englannin kielellä hankesivulla.

1.2 Päämäärät ja tavoitteet

Yksityisrahoitukseen perustuva lahjoittamisen kulttuuri kehittyy ja kansalaisjärjestöjen omavaraisuus vahvistuu. Vahvistetaan kansalaisjärjestöjen oman varainhankinnan edellytyksiä, jotta kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet hankkia lisää yksityisrahoitusta kasvavat.

Valtionavustustoiminnan vaikuttavuus lisääntyy ja tuottavuus paranee. Vähennetään hallinnollista taakkaa ja valtionavustustoiminnan monikanavaisuutta sekä parannetaan toiminnan tuottavuutta.

³ Yleishyödyllisten yhteisöjen rahoituksen ja toiminnan kehittämisen parlamentaarinen neuvottelukunta

Suomeen saatava EU-rahoitus kasvaa ja Suomi hyötyy Euroopan unionista entistä enemmän. Tuetaan EU-rahoituksen saamista Suomeen lisäämällä kansalaisjärjestöjen valmiuksia hakea EU-rahoitusta ja tehdä verkostomaista yhteistyötä.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen ja vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvavat. Kannustetaan ihmisiä osallistumaan kansalais- ja vapaaehtoistoimintaan keventämällä ja purkamalla kansalaisjärjestöjä koskevia normeja, uudistamalla viranomaisten toimintatapoja ja yhtenäistämällä viranomaistulkintoja.

Valtionhallinnossa vahvistuu tiedolla johtaminen, osallisuus ja yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa. Rakennetaan kansalaisyhteiskuntapolitiikan tietoperustaa ja hyödynnetään sitä päätöksenteossa.

2 Strategian toimeenpano ja seuranta ja arviointi

2.1 Toimeenpano

Strategian toimeenpanoon sisältyy säädöshankkeita, selvityksiä ja muita kehittämistoimia. Tarkoituksena on esimerkiksi laajentaa kansalaisjärjestöille osoitettavien lahjoitusten verovähennysoikeutta, uudistaa valtionavustuslakia ja -käytänteitä sekä käydä visioivaa keskustelua kansalaisyhteiskunnasta sekä järjestöjen roolista, asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa.

Ministeriöt tekevät toimenpiteet virkatyönä ja toimivaltansa ja työjärjestyksensä mukaisesti. Päämäärien saavuttaminen ja tavoitteiden edistäminen edellyttää toimia paitsi ministeriöissä myös hallintorajat ylittävää yhteistyötä. Jos toimenpiteillä arvioitaisiin olevan muita kustannuksia kuin virkatyöstä aiheutuvia kustannuksia, toimenpiteet toteutetaan vain, jos niille järjestyy erillinen rahoitus.

Oikeusministeriö johtaa poikkihallinnollista työryhmää, joka koordinoi strategian hallintorajat ylittävää toimeenpanoa valtioneuvostossa. Strategian toimeenpano jatkuu 17. huhtikuuta 2027 asti. Strategiatyöryhmä tekee sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministerityöryhmälle ehdotuksia tarvittavista lisätoimenpiteistä toimikautensa aikana.

Oikeusministeriön yhteydessä toimivalla kansalaisyhteiskuntapoliitikan neuvottelukunnalla (KANE) ja etnisten suhteiden neuvottelukunnalla (ETNO) on strategiatyöryhmässä pysyvät asiantuntijat. Valtakunnalliset kattojärjestöt ja Tieteellisten seurain valtuuskunta osallistuvat valmisteluun strategiatyöryhmän laajennetussa kokoonpanossa. Kattojärjestöt ja Tieteellisten seurain valtuuskunta tuottavat asiantuntijatietao strategian toimeenpanoa varten ja lisäävät osallisuutta dialogin kautta, erityisesti kansalaisyhteiskuntavisiota muodostettaessa. Strategiatyöryhmä kokoontuu tarpeen mukaan laajennetussa kokoonpanossa.

Strategian toimeenpano perustuu avoimen hallinnon periaatteeseen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden moniäänisyyteen ja yhdenvertaisuuteen. Oikeusministeriö on säännöllisesti yhteydessä hankkeiden vastuuvastuuelijoihin ja seuraa toimenpiteiden etenemistä ministeriöissä. Oikeusministeriö tekee myös strategian toimeenpanoon liittyvien riskien ja riippuvuuksien kokonaisarviointia osana hallitusohjelmaseurantaa.

Osa strategian toimenpiteistä koskee kaikkia ministeriöitä. Keskeisiä valmisteluvas-
tuullisia ministeriöitä strategian toimeenpanossa ovat oikeusministeriö ja valtiovarain-
ministeriö. Valtiovarainministeriöllä on esimerkiksi koordinoiva rooli valtionavustustoi-
minnan ja valtionavustuspalveluiden kehittämisessä.⁴

Strategian toimeenpano voi tuottaa sisältöjä esimerkiksi ministeriöiden virkapuheen-
vuoroihin tai ministeriöiden yhteiseen tulevaisuuskatsaukseen tulevaan hallituskau-
teen valmistauduttaessa. Toimeenpanon yhteydessä voidaan arvioida myös tarvetta
eduskunnalle annettavasta kansalaisyhteiskuntapoliittisesta selonteosta seuraavalla
hallituskaudella.

Kuluvalla hallituskaudella valmistaudutaan EU-rahoitusohjelmakauden (2021–2027)
vaihdokseen ja neuvotellaan Euroopan unionin monivuotisesta rahoituskehuksesta.^{5 6}
Strategian toimeenpanon aikana toimitetaan myös alue- ja kuntavaalit (2025). Kansa-
laisyhteiskuntapoliitikan neuvottelukunta suosittelee strategian mukaisesti, että kunnat
ja hyvinvointialueet kehittävät kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja seuraavat
niiden kehitystä strategioissaan ja suunnitelmissaan. Samalla KANE suosittelee kun-
tia ja hyvinvointialueita kehittämään demokratiakäytäntöjään asukkaiden osallistumis-
oikeuksien edistämiseksi.^{7 8}

2.2 Riskienhallinta

Strategiatyöryhmä varmistaa, että strategiaa toteutetaan mahdollisimman tehokkaasti
ja tuloksellisella tavalla. Se tarkoittaa talouden ja toiminnan suunnittelua sekä riskien-
hallintaa. Strategian toimeenpanoon liittyy esimerkiksi taloudellisia ja toiminnallisia ris-
kejä, jotka voivat vaikuttaa päämäärien saavuttamiseen ja tavoitteiden edistämiseen.
Toimenpiteitä hankkeistetaan, toimenpiteille etsitään rahoitusta ja toimenpiteitä raja-
taan, jotta avaintuloksia saadaan aikaan ja jotta riskien todennäköisyys pienenee.
Jotta Suomeen saatava EU-rahoitus lisääntyisi strategiatavoitteen mukaisesti, tarvi-
taan vielä lisää vaikuttavia toimenpiteitä.

⁴ Valtionavustustoiminnan yhteiskehittämisen ja yhteisten valtionavustuspalvelujen strategisen ohjaamisen yhteistyöryhmä

⁵ The EU's 2021-2027 long-term budget and NextGenerationEU

⁶ Osallistu keskusteluun EU:n uudesta talousarviosta

⁷ Osallisuus on yhteinen asia

⁸ Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio hyvinvointialueilla 2024

2.3 Seuranta ja arviointi

Strategiatyöryhmä seuraa toimenpiteiden etenemistä ja raportoi siitä sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministerityöryhmälle sekä osana hallitusohjelmaseurantaa. Strategiatyöryhmä tekee sidosryhmäyhteistyötä ja -viestintää, seuraa kansalaisjärjestöjen toiminnassa ja toimintaedellytyksissä tapahtuvia muutoksia sekä valmistelee hankkeen seurantaraportin mahdollisine politiikkasuosituksineen toimikautensa loppuun mennessä, mikä lisää jatkuvuutta. Oikeusministeriö tilaa ulkopuolisen, vuonna 2026 toteutettavan arvioinnin seurantaraporttia varten.

Oikeusministeriö kokoaa kansalaisjärjestöjen toimintaa ja toimintaedellytyksiä koskevia perustietoja yhteen viranomaisten kanssa. Oikeusministeriön verkkosivulla om.fi/kansalaisjarjestostrategia julkaistun raportin tavoitteena on luoda yleiskuvaa, helpottaa tiedonhakua ja tukea strategian seurantaa. Raporttia kehitetään ja laajennetaan palautteiden perusteella, ja tavoitteena on vakiinnuttaa se käyttöön, jotta tiedot ovat saatavilla myös strategiakauden jälkeen. Oikeusministeriö julkaisee myös demokratiaindikaattoreita sekä perus- ja ihmisoikeusindikaattoreita.^{9 10}

⁹ [Demokratiaindikaattorit](#)

¹⁰ [Perusoikeusseuranta](#)

3 Strategian toimeenpanoon osallistuminen ja viestintä

Strategiatyöryhmän tavoitteena on lisätä kansalaisjärjestöstrategian tunnettuutta ja tehdä strategian toimeenpanosta avointa, dialogista ja mahdollisimman helppoa seurata. Sidosryhmäyhteistyössä ja -viestinnässä korostetaan muutosten ja odotusten hallintaa. Sidosryhmäviestintä tekee selkoa tulevasta, auttaa ennakoimaan hallinnon toimia ja lisää kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kuulluksi tulemistä.

Strategian toimeenpanoon halutaan saada kansalaisyhteiskunnan toimijoita monipuolisesti mukaan, mikä näkyisi laadukkaana valmisteluna ja myönteisenä osallisuuden kokemuksena sekä tutkitun tiedon hyödyntämisenä. Kuulemisten rinnalla toimeenpanossa kiinnitetään erityistä huomiota dialogin ja yhteiskehittämisen lisäämiseen. Eräät valtakunnalliset kansalaisjärjestöt kokivat dialogin vähäiseksi, kun strategiaa valmisteltiin ripeästi keväällä 2024.^{11 12}

Kaikki strategian toimeenpanosta ja sen seurannasta kiinnostuneet tahot ja toimijat voivat liittyä sähköpostilistalle sidosryhmäyhteistyötä varten ja sidosryhmäviestinnän tehostamiseksi. Kiinnostuneet saavat ajankohtaista tietoa strategian toimenpiteiden etenemisestä sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Osallistuminen ei velvoita mihinkään. Yhteystiedot voi pyytää poistettavaksi sähköpostitse, ja oikeusministeriö informoi henkilötietojen käsittelystä.

Oikeusministeriö tekee viestintäyhteistyötä hankkeiden vastuuvastavalmistelijoiden kanssa ennakoivasti ja tapauskohtaisesti. Strategiatyöryhmän jäsenet muistuttavat hallinnonaloillaan, että sidosryhmillä on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa hankkeiden eri vaiheissa.¹³

Oikeusministeriö suunnittelee, suhteuttaa ja seuraa strategian toimeenpanoon liittyvää viestintää käytössä olevien resurssien mukaisesti. Toimeenpanon koordinoimista, valmistelua ja sidosryhmäviestintää varten oikeusministeriö

- julkaisee perustietoja ja tekee ajankohtaisviestintää
- järjestää avoimia keskustelutilaisuuksia ja tilannekatsauksia
- osallistuu verkostoihin

¹¹ [Kansalaisjärjestöt: Valtioneuvoston hyväksymä kansalaisjärjestöstrategia on mitätön laastari jättileikkausten repimään haavaan](#)

¹² [Finland's new CSO strategy – a FRA perspective](#)

¹³ [Julkinen hallinto hyötyisi osallisuuden tarkemmasta määrittelystä](#)

- tuottaa sisältöjä julkishallinnon tapahtumiin
- hyödyntää relevantteja tapahtumia ja
- viestii sidosryhmilleen.

Oikeusministeriön viestintäkanavat

Verkkosivut: <https://oikeusministerio.fi/kansalaisjarjestostrategia>

Hankesivu (strategian toimeenpano): <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM003:00/2025>

Hankesivu (strategian valmistelu): <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM140:00/2023>

Sosiaalinen media: #kansalaisjärjestöstrategia

Valtioneuvoston sisäisessä viestinnässä käytetään Kampus-intranetiä.

4 Strategian toimenpiteet

Kansalaisjärjestöstrategiassa kuvataan päämääriin ja tavoitteisiin liittyviä toimenpide-ehdotuksia. Säädöshankkeiksi, selvityksiksi ja muiksi kehittämistoimiksi konkretisoidut toimenpiteet ryhmitellään tässä suunnitelmassa viiteen kokonaisuuteen, mikä tukee myös strategian arviointia ja toimenpiteiden seuranta. Toimeenpanosuunnitelmaan dokumentoidaan vastuuministeriöiden toimittamat tiedot toimenpiteiden aikataulusta, laajuudesta ja resursoinnista valmisteluvastuiden mukaisesti.

Strategiatyöryhmä päivittää toimeenpanosuunnitelmaa säännöllisesti. Seuraavat toimenpiteitä koskevat tiedot on päivitetty 10.4.2025.

Verotus- ja valtionavustuskäytänteet

Kansalaisjärjestöjen oman varainhankinnan edellytysten vahvistaminen on kiireellinen tavoite, koska kansalaisjärjestöillä on tarve saada valtionavustusten rinnalla lisää muuta julkista ja yksityistä rahoitusta toimintaansa varten. Tavoitteen saavuttaminen vaatii säädösvalmistelua valtiovarainministeriössä sekä verotus- ja valtionavustuskäytänteiden uudistamista yhteistyössä valtionapuviranomaisten, verohallinnon ja sidosryhmien kanssa.

Tavoite: Kansalaisjärjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset ja omavaraisuus vahvistuvat sekä valtionavustustoimintaan liittyvä hallinnollinen taakka kevenee.

Mittarit: Varainhankintaan perustuvan yksityisrahoituksen määrä, kansalaisjärjestöille myönnettävien ja maksettujen valtionavustusten määrä valtionavustuslajeittain

Tietolähteet: Verovähennykset (Verohallinto), rahankeräykset ja pienkeräykset (Poliisihallitus), harkinnanvaraiset valtionavustukset (Valtiokonttori)

Vastuuministeriöt seuraavat ja arvioivat säädöshankkeita erikseen.

1 Tuloverolain ja verokäytänteiden uudistaminen

Toimenpiteen tavoitteena on laajentaa kansalaisjärjestöille osoitettavien lahjoitusten verovähennysoikeutta yksilö- ja yhteisöverotuksessa vuoden 2026 alusta alkaen.

Muutos edellyttää tuloverolain (1535/1992) muuttamista. Lahjoitusvähennyksestä säädetään tuloverolain 57 §:ssä ja 98 a §:ssä. Lahjoitusvähennyksen laajentaminen edellyttää myös ilmoittamiseen ja raportointiin liittyvien käytänteiden ja ohjeiden uudistamista Verohallinnossa.

Valtiovarainministeriön vero-osasto valmistelee lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista koskevan hallituksen esityksen vuonna 2025 osana henkilöiden tuloverotusta ja eräitä muita verotusta koskevia muutoksia selvittävää hanketta. Lahjoitusten verovähennysoikeutta koskevien säädösmuutosten on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2026. Asiaan liittyviä sidosryhmiä kuullaan valmistelun eri vaiheissa.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

Henkilöiden tuloverotusta ja eräitä muita verotusta koskevia muutoksia selvittävä hanke ([VM115:00/2023](#))

2 Valtionavustuslain uudistaminen

Valtionavustuslaki 688/2001 on menettelyjä koskeva yleislaki, jossa säädetään valtionavustuksen myöntämisen perusteista. Valtionavustusten myöntämisestä säädetään lisäksi muun muassa valtion talousarviosta annetussa laissa 1988/423, valtionavustuskohtaisessa erityislainsäädännössä ja mahdollisessa Euroopan unionin lainsäädännössä.

Valtiovarainministeriön budjettiosasto käynnisti marraskuussa 2024 säädöshankkeen valtionavustuslain osittaista uudistamista varten. Hankkeessa arvioidaan valtionavustuslain muutostarpeita kokonaisuutena ja valmistellaan tarpeelliseksi katsotut ehdotukset hallituksen esityksen muotoon.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

Valtionavustuslain osittaisuudistusta valmisteleva työryhmä ([VM180:00/2024](#))

3 Valtionavustuskäytänteiden uudistaminen

Toimenpiteen tavoitteena on painottaa yleisavustuksia hankeavustusten sijaan ja keventää hallinnollista taakkaa valtionavustustoiminnassa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää esimerkiksi yleishyödyllisille yhteisöille myönnettäviin yleisavustuksiin ja kohdennettuihin yleisavustuksiin liittyvien käytänteiden uudistamista.

Valtiovarainministeriön johtama valtionavustustoiminnan yhteiskehittämisen ja yhteisten valtionavustuspalvelujen strategisen ohjaamisen yhteistyöryhmä asetti lokakuussa 2024 valtionavustuskäytänteiden uudistamisjaoston, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus valtionavustuskäytänteiden uudistamiseksi. Jaosto valmistelee ehdotuksensa raportin muotoon, jonka se luovuttaa yhteistyöryhmälle toukokuussa 2025.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

Valtionavustustoiminnan yhteiskehittämisen ja yhteisten valtionavustuspalvelujen strategisen ohjaamisen yhteistyöryhmä ([VM169:00/2023](#))

Kansalaisyhteiskuntavisio

Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten kehittäminen on toinen kiireellinen tavoite. Kansalaisyhteiskuntaa koskeva, laaja tietoperusta tukee julkista päätöksentekoa, lisää hallinnon toimien ennakoitavuutta ja vahvistaa hallituskaudet ylittävää kansalaisyhteiskuntapolitiikkaa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää muun muassa yhteistä kansalaisyhteiskuntavisiota.

Tavoite: Kansalaisyhteiskuntavisio ja sen muodostaminen vahvistavat kansalaisyhteiskuntavaikutusten arviointia osana julkista päätöksentekoa ja lisäävät sidosryhmien luottamusta pitkäkestoiseen kansalaisyhteiskuntapolitiikkaan.

Mittarit: Osallistumista ja luottamusta mittaavat kysymykset

Tietolähteet: Lausunnot säädösvalmistelussa ja kehittämishankkeissa (lausuntopalvelu), sidosryhmäkysely (oikeusministeriö)

4 Kansalaisyhteiskuntavision muodostaminen

Toimenpiteen tavoitteena on keskustella kansalaisyhteiskunnan tilasta, toimintaedellytyksistä ja tulevaisuudesta sekä erityisesti järjestöjen roolista, asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa 2040-luvulle tultaessa. Kansalaisyhteiskuntavisiio 2035 valmistellaan strategisen ja parlamentaarisen tulevaisuustyön ja ennakkoinnin perusteella oikeusministeriön ja strategiatyöryhmän johdolla. Kansalaisvisiota muodostetaan monimenetelmäisesti tammikuusta 2025 kesäkuuhun 2026 asti.

Kansalaisyhteiskuntavisiota muodostetaan työsuunnitelman perusteella. Valmistelussa hyödynnetään tulevaisuuskeskusteluja ja -työpajoja, tehdään tutkija- ja tutkimushankeyhteistyötä sekä selvitetään muiden EU-maiden hyviä käytäntöjä ja kehityskulkuja. Kansalaisyhteiskuntavisiosta järjestetään pyöreän pöydän keskusteluja poliittisen johdon kanssa. Visioivaa keskustelua käydään myös muissa tilaisuuksissa yhteisten ohjeiden avulla.

Ehdotuksesta kansalaisyhteiskuntavisioksi pyydetään lausuntoja talvella 2026 ennen kuin visio julkaistaan oikeusministeriön julkaisusarjassa. Visio sisältäisi myös ehdotuksia pitkän ajan kansalaisyhteiskuntapolitiikan kehittämiseksi. Kansalaisyhteiskuntavisiioon sisältyvien kehittämissuositusten toteuttaminen voidaan aloittaa osana strategian toimeenpanoa tapauskohtaisesti arvioiden.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

Kansalaisjärjestöstrategian toimeenpano 2024–2027 ([OM003:00/2025](#))

Sääntely ja toimintatavat

Ihmisten kannustaminen aktiiviseen kansalaisuuteen ja kansalaistoimintaan on tärkeä tavoite. Tavoitteen saavuttaminen voi edellyttää järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevan ylimääräisen sääntelyn keventämistä, viranomaisten toimintatapojen uudistamista ja viranomaistulkintojen yhtenäistämistä. Kansalaisyhteiskuntavaikutusten arviointi on otettava huomioon myös muussa valmistelussa hallinnonaloilla.

Tavoite: Ihmisten on nykyistä helpompaa osallistua järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan, joka on elinvoimaista muun muassa mahdollistavan sääntelyn ansiosta.

Mittarit: Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan järjestämistä ja siihen osallistumista kuvaavat määrälliset tiedot

Tietolähteet: Yhdistykset ja luottamushenkilöt (Patentti- ja rekisterihallitus), ajankäyttö ja vapaa-ajan osallistuminen (Tilastokeskus), European Social Survey

5 Sääntelyn ja toimintatapojen kehittäminen

Toimenpiteen tavoitteena on kartoittaa järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevaa sääntelyä ja tehdä sitä koskevia kehittämis ehdotuksia normienpurkua ja byrokratian keventämistä varten. Sääntely määrittää mahdollisuuksia ja rajoituksia toiminnan järjestämiseen. Tavoitteena on samalla tunnistaa, missä tilanteissa sääntelyä kaivattaisiin lisää ja milloin jokin esteeksi koettu asia perustuu säädöksen asemesta viranomaisen harkintavaltaan ja tulkintaan.

Oikeusministeriö julkaisee raportin järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevasta sääntelystä säännöskohtaisine kehittämis ehdotuksineen keväällä 2025. Raportin valmistelee selvityshenkilö, oikeustieteen lisensiaatti Juha Viertola oikeusministeriön toimeksiannosta.¹⁴ Valmistelussa hyödynnetään haastatteluja ja verkkokeskustelua, joka käytiin syksyllä 2024.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

[Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan lainsäädännöllisiä esteitä selvitetään](#)

6 Yhdistyslain ja yhdistysrekisterin uudistaminen

Toimenpiteen tavoitteena on uudistaa yhdistyslakia 503/1989, jotta rekisteröidyt yhdistykset voivat ottaa käyttöönsä toimitusjohtaja-toimielimen sääntömuutoksella tai fuusioitua niin päättäessään. Yhdistys valitsee sille sopivan hallintomallin. Yhdistyslain muutos koskee useita pykäläiä. Toimitusjohtaja-toimielin selkeyttää päätösvaltaa ja päätösten toimeenpanoa (hallinnon hoitamista), kun tehtävät ja vastuut ovat tasapai-

¹⁴ [Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan lainsäädännöllisiä esteitä selvitetään](#)

nossa. Fuusiomahdollisuus helpottaa rakenteellisia uudistuksia yhdistyksissä. Yhdistysten yhdistyminen on yleistynyt jo aiemmin, ja siihen liittyy kiinnostusta yhdistyksissä.¹⁵

Oikeusministeriö ei ole vielä käynnistänyt säädöshanketta, eikä yhdistyslain uudistaminen ole ministeriön lainsäädäntösuunnitelmassa. Yhdistyslain uudistaminen edellyttää muutoksia Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään yhdistysrekisteriin. Yhdistysrekisteriä koskevien muutosten rahoituksesta ei ole sovittu.

Hankeseuranta

Toimenpide ei ole vielä käynnissä.

EU-rahoitus

Strategian keskeinen tavoite on tukea EU-rahoituksen saamista Suomeen. Kansalaisjärjestöille on saatavissa monipuolista EU-rahoitusta kuluvalle rahoitusohjelmakaudella 2021–2027, mutta arvioiden mukaan sitä ei haeta tai hyödynnetä niin paljon kuin olisi mahdollista, mihin on monia syitä.^{16 17} Tavoitteen saavuttaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä rahoitusohjelmien kanssa.

Tavoite: Yhä useampi kansalaisjärjestö hakee ja saa EU-rahoitusta.

Mittarit: EU-rahoituksen hakija- ja hankemäärä, myönnetyn EU-rahoituksen määrä, myönnetyn rahoituksen määrä suhteessa haettavissa olevaan rahoitukseen (kehys ja toteuma)

Tietolähteet: Rahoitusohjelmakohtainen raportointi, kartoitukset ja selvitykset

Rahoitusohjelmat seuraavat ja arvioivat rahoituksen käyttöä erikseen.

¹⁵ Voivatko yhdistykset selviytyä avustusleikkauksista yhdistymällä?

¹⁶ EURA-raportointi 12.9.2024

¹⁷ EU-rahoitusohjelmat

7 Rahoitusmahdollisuuksien tunnistaminen

Toimenpiteen tavoitteena on tunnistaa, mistä kuluvan ohjelmakauden rahoitusohjelmista kansalaisjärjestöjen on mahdollista hakea ja saada EU-rahoitusta ja ehdottaa kuinka kansalaisjärjestöjen haku- ja hallinnointivalmiuksia voitaisiin kehittää.¹⁸ Esimerkiksi valtionavustuskäytänteitä uudistettaessa arvioidaan, miten valtionapuviranomaiset voisivat osarahoittaa järjestöjen EU-hankkeita nykyistä laajemmin.

Toimenpiteessä otetaan huomioon, että nykyinen rahoitusohjelmakausi päättyy vuoden 2027 lopussa. Uuteen kauteen aletaan valmistautua vuonna 2025. Strategiatyöryhmä kerää omalta osaltaan palautetta kansalaisyhteiskunnan toimijoilta tulevaa rahoitusohjelmakautta koskevista suunnitelmista.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

Vuorovaikutus kansalaisyhteiskunnan kanssa

Strategian toinen keskeinen tavoite on hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutuksen parantaminen, mihin myös pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma tähtää. Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa linjaa erikseen, että vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen kanssa vahvistetaan.^{19 20} Tavoitteen saavuttaminen edellyttää yhteistyötä hallinnon tasojen välillä ja avoimen hallinnon hankkeen kanssa sekä uuden tiedon tuottamista.^{21 22}

Tavoite: Julkisen hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välinen vuorovaikutus paranee.

Mittarit: Avoimen hallinnon työn kokonaisuuden arviointi

Tietolähteet: Arviointisuunnitelma

¹⁸ EU-rahoitusneuvonta

¹⁹ Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa

²⁰ Yhdenvertaisuustiedonannon toimeenpanohanke

²¹ Järjestöbarometri 2024

²² Avoimen hallinnon viides toimintaohjelma 2023–2027

8 Avoin hallinto edistää yhteistyötä ja vuorovaikutusta

Toimenpiteen tavoitteena on lisätä virkahenkilöiden valmiuksia, tehdä yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa ja lisätä osallisuutta. Yhteistyö ja vuorovaikutus tapahtuvat ministeriöiden ja virastojen arjessa, minkä lisäksi sitä tukevat osaltaan julkinen johtaminen ja henkilöstön osaamisen kehittäminen. Työssä painottuu dialogisuus ja vuorovaikutteisuus. Avoimen hallinnon hanke jakaa myös aiheeseen liittyviä hyviä käytäntöjä.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

Avoimen hallinnon viides toimintaohjelma ([VM139:00/2023](#))

9 Selvitys kuntien ja hyvinvointialueiden tuesta kansalaisjärjestöille

Toimenpiteen tavoitteena on selvittää kuntien ja hyvinvointialueiden yhdistyksille ja säätiöille myöntämää tukea ja tähän tukeen liittyvien käytänteiden kehittämistä. Selvitys lisää näkyvyyttä kansalaisjärjestöille myönnettävään julkiseen rahoitukseen harkinnanvaraisten valtionavustusten ja EU-rahoituksen rinnalla. Selvityksessä hyödynnetään kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietoja Tutki hallintoa -tietopalvelussa ja muuta olemassa olevaa tietoperustaa, jonka varaan selvitystä tehdään.

Oikeusministeriö julkaisee raportin vuoden 2025 loppupuolella. Raportin valmistelee aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI oikeusministeriön toimeksiannosta.

Hankeseuranta

Toimenpide on käynnissä.

[Kuntien ja hyvinvointialueiden myöntämää tukea yhdistyksille ja säätiöille selvitetään](#)

Liite 1 Kansalaisjärjestöjen palaute strategiasta

Tämä liite tiivistää kansalaisjärjestöjen antamaa palautetta strategiasta, mikä dokumentoidaan ja ryhmitellään toimenpidekokonaisuuksittain.

Verotus- ja valtionavustuskäytänteet

Lahjoitusvähennys tulisi laajentaa koskemaan kaikkia kansalaisjärjestöille osoitettavia lahjoituksia, jotta kansalaisjärjestöt olisivat keskenään yhdenvertaisessa asemassa. Verovähennyksiin liittyvä hallinnollinen taakka kansalaisjärjestöissä on pidettävä kevyenä.

Valtionavustuslakia pitäisi uudistaa kokonaisvaltaisesti ja kansalaisyhteiskuntavaikutukset huolellisesti arvioiden. Valmistelussa pitäisi arvioida esimerkiksi valtionavustuspalveluiden käyttöveloitteesta säättämistä. Valtiovarainministeriön pitäisi ohjata valtionapuviranomaisia uudistamaan niiden harkintavallassa olevia käytänteitä kansalaisjärjestöjä kuormittavan byrokratian oikeasuhtaiseksi keventämiseksi ja konkreettisten tulosten aikaansaamiseksi valtionavustustoimintaa ja -palveluja kehitettäessä.

Kansalaisyhteiskuntavisio

Kansalaisyhteiskunnan tulevaisuutta visioivaa keskustelua pitäisi alkaa käydä heti, kun verotusta ja valtionavustustoimintaa koskevat toimenpiteet on saatu alkuun. Kansalaisyhteiskuntavision odotetaan olevan poliittisesti johdettua, mikä lisäisi sen painoarvoa. Vision pitäisi myös ulottua riittävän kauas, esimerkiksi vuoteen 2035 asti. Kunnat ja hyvinvointialueet kutsutaan mukaan, jotta kansalaisyhteiskuntavisio olisi riittävän laaja-alainen ja vaikuttaisi esimerkiksi kuntien ja hyvinvointialueiden strategioihin ja suunnitelmiin, joissa otetaan kantaa kuntien ja hyvinvointialueiden asukkaiden osallistumisoikeuksiin ja järjestöyhteistyöhön.

Säätely ja toimintatavat

Hallinto-osaamisen vaatimukset ja julkisen hallinnon ohjaus ovat arvioiden mukaan lisääntyneet, mikä on yhteydessä kansalaisjärjestötoiminnan ammattimaistumiseen ja keskittymiseen. Hallituksen on pidettävä kiinni tavoitteestaan keventää järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevaa ylimääräistä säätelyä. Hallinnollisen taakan keventämisen merkitys korostuu valtionavustusleikkausten takia, jotta kansalaisjärjestöt voivat kohdentaa säästöjä hallintoon ja välttää säästöjä toiminnassaan.

EU-rahoitus

EU-rahoitushakuihin ja hankkeiden toteuttamiseen liittyvä hallinnollinen taakka on kansalaisjärjestöissä kohtuuttoman raskas. EU-rahoituksen hakeminen, hallinnointi ja hyödyntäminen edellyttää runsaasti resursseja, kuten omarahoitusta ja osaamista. EU-rahoituksen hyödyntämisen esteitä voivat muodostaa puuttuvat resurssit, puutteelliset haku- ja hallinnointivalmiudet sekä esimerkiksi koulutuksen puute. EU-rahoituksessa nähdään myös potentiaalia, koska se on parhaimmillaan varteen otettavaa kertaluonteista hankerahoitusta kansalaisjärjestöille muun julkisen ja yksityisen rahoituksen rinnalle.

Kansalaisjärjestöt hakevat ja saavat rahoitusta erityisesti Kansalaisuus, tasa-arvo, perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelmasta (CERV), Euroopan sosiaalirahasto plussasta ja Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) sekä osana Euroopan maaseuturahoitusta.

Vuorovaikutus kansalaisyhteiskunnan kanssa

Kansalaisjärjestöt raportoivat, että yhteiskunnallinen polarisaatio kaventaa ihmisten osallistumismahdollisuuksia. Kansalaisjärjestöjen kokemus on, että yhteys kansalaisjärjestöjen ja valtionhallinnon välillä on heikentynyt. Lisäksi raportoidaan, että lainsäädäntöprosessien kuulemisajat lyhenevät, kuultavien määrä vähenee ja kansalaisjärjestöjen edustus työryhmissä harvenee. Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnalle halutaan enemmän tukea ja kannustusta.

Liite 2 Toimeenpanoon yhteydessä olevia hankkeita ja ohjelmia

Tämä liite kuvaa muiden hankkeiden ja ohjelmien yhteyttä strategian toimeenpanoon, erityisesti kansalaisyhteiskuntavision muodostamiseen ja hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen. Taulukko on suuntaa antava.

Hanke / ohjelma	Hankenumero	Yhteys strategian toimeenpanoon	Lisätiedot
OM; Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi	OM125:00/2023	Kansalaisyhteiskuntavision muodostaminen	https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM125:00/2023 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166196
VNK; Yhdenvertaisuustiedonannon toimeenpanohanke	VNK031:00/2023	Hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välisen vuorovaikutus	https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=VNK031:00/2023
MMM; Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma	MMM024:00/2021	Hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välisen vuorovaikutus	https://www.maaseutupoliitikka.fi/paatoksenteontueksi/tietoa/kokonaisohjelma
MMM; Maaseutupoliittinen selonteko	MMM012:00/2024	Kansalaisyhteiskuntavision muodostaminen	https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM012:00/2024

TEM; Yhteiskunnallisten yritysten strategian päivittäminen	TEM090:00/2024	Kansalaisyhteiskuntavision muodostaminen	https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM090:00/2024
SM; Sisäisen turvallisuuden selonteko	SM023:00/2024	Kansalaisyhteiskuntavision muodostaminen	https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM023:00/2024
VM; Peruspankkipalvelutyöryhmä	VM145:00/2024	Järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa koskevan ylimääräisen sääntelyn keventäminen	https://vm.fi/hanke?tunnus=VM145:00/2024